

Z OBSAHU ČÍSLA

Noví vedoucí pracovníci

Doc. L. Heger mezi nejlepšími manažery roku 2007

660 let Univerzity Karlovy

Regulační poplatky

54. Fakultní studentská vědecká konference

Hradecké medicínské priority

Hongkong 2008

Foto A. Kohout

Časopis SCAN založil a v letech 1991–2005 byl jeho vedoucím redaktorem PhDr. Vladimír Panoušek.

Šéfredaktor: Prof. MUDr. Ivo Šteiner, CSc. Sekretářka redakce Alena Hejnová. Adresa redakce steiner@lfhk.cuni.cz

Redakční rada: PhDr. Josef Bavor, prof. MUDr. RNDr. Miroslav Červinka, CSc., Mgr. Martin Formánek, doc. MUDr. Leoš Heger, CSc., prof. MUDr. Ladislav Chrobák, CSc., Bc. Iveta Juranová, Ing. Eva Kvapilová, prof. MUDr. Vladimír Palička, CSc., plk. doc. MUDr. Roman Prymula, CSc., Ph.D., Ing. Jiří Ropek, Mgr. Jiří Štěpán, Bc. Hana Ulrychová, Miroslav Všetečka, doc. MUDr. Pavel Žáček, Ph.D., RNDr. Josef Židů, CSc.

Vydává Fakultní nemocnice v Hradci Králové jako čtvrtletník v nakladatelství ATD Hradec Králové (atd.hk@seznam.cz) • Ročník XVIII (2008), č. 2

Tisk SWL, s. r. o., Praha-Uhřetěves • MK ČR E 11425 • ISSN 1211–295X

(Časopis Scan je zveřejněn též na webových stránkách FN a LF na adresách <http://pavouk.fnhk.cz/nove/> v kapitole Pro širokou veřejnost a <http://lfhk.cuni.cz> v kapitole Informační služby - Časopisy)

Noví vedoucí pracovníci FN

Na základě výsledků konkurzních řízení a po doporučení výběrových komisí jmenoval ředitel Fakultní nemocnice doc. MUDr. Leoš Heger, CSc., s účinností od 1. dubna 2008, do funkce zástupce přednosty Chirurgické kliniky pro plastickou chirurgii doc. MUDr. Leo Kleina, CSc., a do funkce zástupce přednosty Kliniky onkologie a radioterapie pro léčebnou péči MUDr. Milana Vošmika, Ph.D.

Doc. MUDr. Leo Klein, CSc., zástupcem přednosty Chirurgické kliniky pro plastickou chirurgii

Leo Klein se narodil v roce 1952 v Olomouci; do svých 18 let vyrůstal v Prostějově. Po maturitě na SVVŠ byl v roce 1970 přijat ke studiu všeobecného lékařství na VLVDÚ JEP a LF UK v Hradci Králové. Po promoci v r. 1976 absolvoval roční postgraduální školení ve Vojenské nemocnici Olomouc a po něm nastoupil do terénní praxe lékaře vojenského útvaru v Hranicích. Během ní složil atestaci z vnitřního lékařství I. stupně. Již od dob studií měl zvýšený zájem o chirurgické obory, a proto v roce 1980 nastoupil na chirurgické oddělení VN Olomouc. Složil atestaci z všeobecné chirurgie I. stupně a na podzim 1984 uspěl v konkurzním řízení na místo asistenta Katedry válečné chirurgie VLVDÚ JEP a nastoupil na Chirurgickou kliniku v Hradci Králové. Jeho odborný zájem směřoval k plastické a rekonstrukční chirurgii a léčbě popálenin. Podílel se na budování tohoto oddělení chirurgické kliniky od otevření Bedrnova pavilonu v roce 1985 po celou dobu svého působení v Hradci Králové. Věnoval se klinické, pedagogické i vědecko-výzkumné práci. V roce 1989 atestoval z plastické chirurgie, v roce 1994 obhájil kandidátskou dizertační práci a v roce 1998 se habilitoval. Od roku 1995 byl vedoucím lékařem odd. plastické chirurgie a léčby popálenin Chirurgické kliniky a zástupcem vedoucího Katedry válečné chirurgie VLA JEP. Absolvoval několik zahraničních studijních pobytů v SRN, Belgii, USA, Itálii.

V letech 1999–2002 pracoval v hodnosti brigádního generála v Bruselu jako Zdravotnický poradce Vrchního velitele vojsk NATO v Evropě (ACE Medical Advisor) a náčelník zdravotnického oddělení SHAPE (Supreme Headquarters Allied Powers Europe). Jde o nejvyšší funkci v rámci zdravotnické služby Spojeného velení NATO v Evropě. (Bohužel, je třeba říci, že dosažení tohoto zcela mimořádného kariérního stupně občanem naší republiky bylo u nás málo medializováno a využito k propagaci úrovně českého zdravotnictví.)

Po návratu do České republiky byl náčelníkem Vojenské zdravotnické služby armády ČR až do svého odchodu do zálohy v březnu 2004. Následně pracoval jako přednosta Kliniky popáleninové medicíny 3. LF UK a FNKV v Praze na Vinohradech. Odtud se dnem 1. dubna 2008 vrátil na svou Alma mater i mateřské pracoviště. Doc. Klein je autorem jedné monografie, autorem kapitol v 10 monografiích, autorem a spoluautorem 5 učebních textů, více než 80 publikací v domácím a zahraničním odborném tisku. Přednesl více

než 200 přednášek doma i v zahraničí, byl hlavním řešitelem 2 grantových výzkumných úkolů, je autorem nebo spoluautorem 5 obhájených Závěrečných výzkumných zpráv.

Je členem řady odborných společností ČLS JEP, z nichž jmenujeme např. Společnost plastické chirurgie (2 funkční období vědecký sekretář), Společnost popáleninové medicíny (3 funkční období člen výboru, od r. 2002 národní reprezentant v ISBI), Společnost vojenských lékařů, farmaceutů a veterinárních lékařů (od r. 2003 předseda společnosti). Ze zahraničních společností: ISBI – International Society for Burn Injuries (národní reprezentant za Českou republiku), EBA – European Burns Association, WADEM – World Association for Disaster and Emergency Medicine (od r. 2003 člen International Board); IAHM – International Association for Humanitarian Medicine Brock Chisholm (zakládající člen, regent, od r. 2004 generální sekretář).

Doc. Klein je ženatý, s manželkou Václavou vychovali dvě nyní již dospělé dcery.

MUDr. Milan Vošmik, Ph.D., zástupcem přednosty Kliniky onkologie a radioterapie pro léčebnou péči

Milan Vošmik se narodil 8. února 1972 v Praze. V roce 1996 dokončil studium na 2. lékařské fakultě Univerzity Karlovy v Praze – Motole a následně začal pracovat v Ústavu radiační onkologie v Praze (nyní součástí Fakultní nemocnice Na Bulovce). V roce 2002 po složení atestace 2. stupně v oboru radiační onkologie přešel na Klinikou onkologie a radioterapie Fakultní nemocnice

Hradec Králové a zde se podílel na rozvoji moderních metod ozařování nádorových onemocnění. V roce 2007 obhájil na Lékařské fakultě UK v Hradci Králové disertační práci na téma „Radioterapie s modulovanou intenzitou v léčbě nádorů hlavy a krku“.

V odborné práci se dr. Vošmik zaměřuje především na využití nejnovějších ozařovacích metod v onkologii (radioterapie s modulovanou intenzitou, nyní radioterapie řízená obrazem), z hlediska diagnóz se věnuje zejména léčbě nádorů hlavy a krku a ozařování hematologických malignit. Z preklinické problematiky se zabývá hlavně klinickou radiobiologií a radiologickou fyzikou.

Pedagogicky spolupracuje v rámci pregraduálního i postgraduálního vzdělávání s Lékařskou fakultou v Hradci Králové, Fakultou jadernou a fyzikálně inženýrskou a Institutem postgraduálního vzdělávání ve zdravotnictví (Katedra radiační onkologie).

Je členem České onkologické společnosti, Společnosti radiační onkologie, biologie a fyziky a European Society for Therapeutic Radiology and Oncology.

Se ženou Hankou, která je doktorkou přírodních věd a v rámci výzkumného záměru FNHK spolupracuje s Fingerlandovým ústavem patologie na zavádění molekulárně biologických metod pro patologii, má dceru Barborku (5 let) a syna Matěje (3 roky).

Přejeme novým vedoucím pracovníkům, aby byli v nových funkcích úspěšní a aby v nich našli i osobní uspokojení.

Odbor personálních vztahů FN a redakce

Doc. Heger mezi nejlepšími manažery roku 2007

Letos se již po patnácté konala soutěž Manažer roku, pod záštitou předsedy vlády České republiky.

V této soutěži jsou voleny osobnosti, které svým osobním přínosem výrazně pomohly k úspěchu své firmy a přispěly k rozvoji odvětví, v němž působí. Uchazeči mohou působit ve státních i soukromých společnostech. Nominovaní manažeri procházejí sedmistupňovým, na sobě nezávislým hodnocením, během kterého jsou posuzovány nejen ekonomické úspěchy firmy, v níž vykonávají svou funkci, ale také jejich osobní kvality a schopnosti.

Z letos celkově nominovaných 157 manažerů vybrala patnáctičlenná Národní komise složená ze zástup-

ců vyhlášovateli a organizátorů soutěže a manažerů oceněných v předchozích ročnících celkem 68 finalistů ve 21 odvětvích. Vítězové soutěže Manažer roku 2007 byli slavnostně vyhlášeni 17. dubna v pražském paláci Žofín.

Je potěšující, že ředitel Fakultní nemocnice Hradec Králové doc. MUDr. Leoš Heger, CSc., se umístil v celkové soutěži Top Ten na 7. místě a v odvětví Zdravotnictví a sociálních věcí na 2. místě (za prof. MUDr. Janem Pirkem, DrSc., přednostou Kliniky kardiovaskulární a transplantační chirurgie IKEM Praha-Krč).

K zaslouženému prestižnímu ocenění doc. Hegerovi upřímně blahopřejeme.

I. Š.

JMENOVNÁNÍ NOVÝCH PROFESORŮ

Doc. MUDr. Jiří PETERA, Ph.D. (Klinika onkologie a radioterapie),
profesorem pro obor Onkologie od 19. května 2008

Doc. MUDr. Jiří STULÍK, CSc. (Ústav lékařské biochemie),
profesorem pro obor Lékařská imunologie
od 19. května 2008

Blahopřejeme

JARNÍ KONCERT NA FAKULTĚ

Tradiční Jarní koncert na fakultě přinesl za již 17 let svého trvání průřez žánry – od vážné hudby (Pavel Šporcl, Kocianovo kvarteto), přes klasický jazz (Jiří Stivín, Ladá Kerndl), po populární hudbu (Marta Kubišová, Pavel Bobek) či písničkáře (Pavel Dobeš, Ivo Jahelka, Vladimír Merta). Letošními hosty byli Jiří Suchý a Jitka Molavcová, kteří přednesli písničky z klasické éry Semaforu i z doby novější a Jiří Suchý zavzpomínal na zážitky s Jiřím Šlitrem.

Zaplňená posluchárna lékařské fakulty přijala vystoupení se směsí potěšení, sentimentu a obdivu k výkonům již 77letého Suchého i „ženského klauna“ Molavcové.

660 LET UNIVERZITY KARLOVY

Dne 29. dubna uspořádala lékařská fakulta Slavnostní přednáškové odpoledne při příležitosti 660. výročí založení Univerzity Karlovy. Akce se konala v historické Sloupové síni budovy Lékařské knihovny Na Hradě, za hojně účasti členů fakulty, i vzácných hostů – představitelů Univerzity Karlovy, lékařských fakult UK, hradeckých vysokých škol, biskupství i dalších.

V úvodním slově děkan fakulty prof. MUDr. Vladimír Palička mimo jiné připomněl, že se přítomní nacházejí v budově bývalého purkrabství, ještě předtím však hradu města, které bylo v dobách Karla IV. věnným městem českých královen a kde sídlily m.j. Eliška Rejčka a Eliška Pomořanská.

Doc. MUDr. Jiří Ramba, stomatolog z 2. LF UK Praha–Motol, ve své historicko-anthropologické přednášce „Záhadné nemoci Karla IV. v roce 1350“ interpretoval nálezy na lebce Otce vlasti jako stav po zlomení dolní čelisti a krční páteře s poraněním míchy, nejspíše po souboji dřevci, vedoucí k dlouhodobé imobilizaci zraněného. Poukázal i na úroveň středověké medicíny, která uměla vyléčit i takto těžká zranění.

V další přednášce „Osobnost Karla IV. a východní Čechy“ se prof. PhDr. František Musil z Univerzity Hradec Králové zabýval mnohostrannými vazbami panovníka k našemu regionu (v té době obsahujícím i dnes polskou Vratislav) – královské hrady, věnná města, biskupství a kláštery, ale též boje s místními loupeživými rytíři.

V závěrečné přednášce „Pražská univerzita za Karla IV.“ přiblížil vědecký pracovník Ústavu dějin Univerzity Karlovy v Praze PhDr. Michal Svatoš posluchačům vznik první univerzity na sever od Alp a na východ od Paříže, její bohatou historii, ale i vztah k Hradci Králové, z jehož městské školy, která existovala již od 13. století, přicházeli četní absolventi na nově zřízenou pražskou univerzitu.

Velmi vydařená akce byla zakončena přátelským setkáním v prostorách nově rekonstruované Lékařské knihovny.

I. Š.
Foto I. Šulcová

Úvodní slovo děkana

V první řadě auditoria přednášející; zprava prof. Musil, doc. Ramba a dr. Svatoš

Hudební doprovod obstarala Antonia Zelinková

Dne 19. března se v Kongresovém centru Aldis Hradec Králové konal Reprezenční ples Lékařské fakulty a Asociace studentů medicíny.

Z akce přinášíme fotoreportáž Ireny Šulcové.

Vzácní hosté, mj. děkani (zleva): doc. Hrabálek (FaF), doc. Svoboda (3. LF), prof. Palička (LF HK) a prof. Zima (1. LF)

Děkan prof. Palička zahajuje ples

Výhry tomboly

REGULAČNÍ POPLATKY VE FN

J. Ropek

Rok 2008 přinesl kromě jiných změn i zavedení regulačních poplatků, záležitost považovanou stále za spornou, nicméně reálně existující, zavedenou zákonem č. 262/2008 Sb. FN Hradec Králové proto musela na novou situaci včas reagovat tak, aby zavedla systém k 1. lednu do praxe.

První otázkou bylo, zda ponechat výběr přímo na zdravotnických pracovištích, jednotlivých ambulancích a lůžkových stanicích, nebo zříditi specializovaná místa. Tady byla volba jasná: zatěžovat lékaře a další zdravotnický personál manipulací s hotovostí by bylo velmi neefektivní, rizikové a zatěžující. Na druhé straně, z hlediska pacienta by při plošných rozměrech naší FN bylo velmi nepřijemné, kdyby kvůli placení musel vyhledat jedno centrální pracoviště. Současné pokladny byly v té době již plně vytíženy a, pokud by tato úloha byla přenesena na ně, nemohly by absorbovat několikanásobný nárůst počtu pokladních operací. Proto jsme zvolili řešení spočívající v prodeji poukázek prostřednictvím centrálních výběrčích míst, obsazených profesionály k tomu určenými a doplněných administrativními a dalšími pracovníky tam, kde by takové místo nebylo efektivní nebo prostorově realizovatelné. Po prvním vytipování vhodných míst následovala jednání se zdravotnickými pracovišti o konkrétní realizaci. V této souvislosti bych chtěl poděkovat jmenovitě oční klinice, která pro tyto potřeby vyčlenila prostor a zařídila jeho nutné úpravy.

Zásadní otázkou bylo rozhodnutí, zda jít cestou „strojovou“ nebo „lidskou“. Tedy zda nakoupit automaty, nebo najmout „výběrčí“. Automaty jsme nezvolili ze dvou důvodů: prvním byla počáteční nejistota kolem celého systému – zda a jak dlouho bude vlastně fungovat. Druhým důvodem byla snaha vyjít vstříc pacientům; zejména v počátečním rozběhu systému bylo možno očekávat mnoho dotazů, sporných situací, vrácených poplatků a podobně. A konečně za třetí, automaty by snadno obsloužily jednoduchý úkon prodeje poukázky před vlastním vyšetřením, na všechno ostatní (následné platby, vrácení poplatků a podobně) by byl zapotřebí velmi sofistikovaný systém, dokonale spolupracující s NIS. Ale i kdyby takovýto systém fungoval ideálně, řada pacientů by stejně vyžadovala kontakt a vysvětlení od „živé osoby“. Proto FN HK pořídila pouze jeden automat nejjednoduššího typu, především pro prodej poukázek v mimopracovní době, umístěný u nového pracoviště urgentní medicíny.

Protože celá záležitost měla širokou publicitu ve sdělovacích prostředcích, byl náběh výběru až nečekaně plynulý a jednoduchý. Snažili jsme se do-

plnit orientační systém nemocnice tak, aby pacient byl nasměrován na jemu nejvíce vyhovující výběrčí místo. Důležitým faktem pro pacienta je, že může platit přímo u vstupu do nemocnice nebo při výstupu – na informačních stanovištích, a to i v noci. Bohužel, tato pracoviště často musí snášet nevoli, s placením poplatků spojenou.

Systém profesionálních výběrčích má jednu nevýhodu – je málo efektivní v „okrajových dobách“, tedy poté, co odejdou propuštění pacienti a rovněž provoz ambulancí je nižší. Podařilo se nám však zapojit hlavní prodejní firmy v areálu nemocnice, které sice nemohou naše výběrčí místa plně nahradit (pacient zde nemůže realizovat dodatečnou úhradu), přesto obslouží mnoho pacientů v „okrajových“ dobách. Následné úhrady pak mohou pacienti provést v již zmiňovaných informačních místech (vrátnicích).

Přestože ministerstvo zdravotnictví vydalo metodický návod, museli jsme řešit řadu detailů, týkajících se konkrétního postupu jak zdravotníků, tak i administrativy a zpracování dat v nemocničním informačním a v ekonomickém systému. Za tím účelem vznikla skupina, řešící metodické, organizační, právní, ekonomické i lékařské aspekty celého problému. Závěry z její činnosti jsou publikovány na Intranetu FN HK ve formě aktualit i trvalých – při potřebě aktualizovaných – metodických návodů.

Před zahájením výběru byli pověřeni zaměstnanci proškoleni a vybaveni nezbytnými pomůckami, především příručními pokladnami. Vypsali jsme výběrové řízení na tisk poukázek, které musely být vybaveny aspoň základními ochrannými prvky; tady bylo nutno volit rozumný kompromis mezi vyšší ochrany a cenou – poukázky by mohly být vybaveny například hologramy, to by však jejich výrobní cenu minimálně zdvojnásobilo.

Výběr poplatků přinesl větší zatížení řady profesí ve FN; nejde však jen o zdravotnické pracovníky a výběrčí, ale i o ekonomický informační systém. Pokud si pacient koupí poukázku, odevzdá ji v ambulanci a lékař zadá správný kód do NIS, je vše poměrně jednoduché. Jakmile však hradí poplatek následně (a u hospitalizací je nutno takto řešit všechny případy), stává se „účetní položkou“, dlužníkem (byť na několik okamžiků od vystavení předpisu do zaplacení), kterou je nutno sledovat, a to jmenovitě. Do účetnictví nám tak každoděsíčně vstoupí několik tisíc položek, z nichž převážná většina je v zanedbatelné sumě 30 Kč, které je však nutno naprosto přesně sledovat, v případě neuhrazení upomínat, ale předtím ještě pečlivě prověřit. Nesmírnou prací v tomto ohledu

odvádí vedoucí odboru ekonomických informací ing. Rodrová, díky jejíž přesnosti a důslednosti máme všechny dlužníky podchyceny a můžeme v případě potřeby podnikat následné právní kroky. K tomu považuji za nutné uvést, že FN HK se nechystá podávat žaloby ani exekuce na třicetikorunové dlužníky; víme však o nich a budeme tyto údaje dále využívat.

Bohužel, při tomto objemu dat může dojít k chybám, jak v neprospěch FN, tak i naopak v neprospěch pacientů. Stává se, že lékař – přestože úhradu přijal – nezapiše do NIS příslušný kód. Nejsou včas zadány propustky nebo díky překladům není správně podchycena délka hospitalizace. Konziliární vyšetření na lůžku je zapsáno jako zpoplatněný ambulantní výkon. Důsledkem takových chyb může být pacient se špatně vystaveným předpisem (nižší i vyšší částkou) - dluh, který reálně neexistuje, ale i přeplatek ze strany pacienta. Není bohužel v silách ekonomů všechny případy podrobně prošetřovat a jakékoliv následné jednání s pacienty, byť o jejich přeplatku, není příjemné a zabírá mnoho času.

Častý dotaz ze strany sdělovacích prostředků zní, jak s vybranými penězi naložíme. Očekávaná odpověď by snad měla znít, že něco zlepšíme – úroveň péče, kvalitu stravy a podobně. Bohužel, musíme odpovídat velmi obecně; výnosy z regulačních poplatků budou tvořit jen o něco více než půl procenta celkového obrátu FN HK. Nejsou pro nás takovým finančním zdrojem, aby významněji ovlivnily celkový rozpočet nemocnice; bylo by jistě možné prohlásit, že určitou investiční akci nebo nákladovou položku, jako například zvýšení stravovací jednotky, budeme financovat z těchto

výnosů, považoval bych to však za prohlášení populistické. S výnosy z poplatků je prostě počítáno na straně příjmové a ta se musí rovnat – a jsme velmi hrdí na to, že se dlouhodobě rovná – straně výdajové.

V našich podmínkách musíme navíc konstatovat, že označení „regulační“ není – aspoň v běžných ambulancích – úplně na místě. Porovnáme-li frekvenci v ambulancích s minulým rokem, nezaznamenáváme žádný úbytek pacientů. Na rozdíl od praktických lékařů totiž do našich ordinací zpravidla nepřicházejí lidé s banálními problémy.

Trochu jinak je tomu u pohotovosti; tam ale nemáme plnohodnotné srovnání vzhledem ke skutečnosti, že FN v roce 2007 převzala lékařskou službu první pomoci. Naproti tomu však došlo k výrazným pohybům v lůžkové části, na kterou mohou mít regulační poplatky kladný vliv. Jde zejména o zkrácení ošetřovací doby o 0,5 dne, což je mimořádně velký skok. Zavedením poplatků se na světlo dostaly některé prohřešky v naší vnitřní organizaci toku dat, zejména u propustek a překladů. Ty se postupně snažíme identifikovat a odstraňovat, jde však o proces dlouhodobý.

Na závěr několik čísel za první čtyři měsíce tohoto roku:

- vybráno 11,6 mil. Kč, k tomu ještě 1,1 mil. Kč v nemocniční lékárně, kde je však poplatek kompenzován nižší tržbou za léky samotné
- náklady na výběr: 800 tis. Kč
- počet dlužníků: cca 500.

(Ing. Jiří Ropek je ekonomickým náměstkem ředitele Fakultní nemocnice Hradec Králové)

Dětský den ve Fakultní nemocnici

Dne 29. května se v Základní škole a Mateřské škole při fakultní nemocnici konal Dětský den. Z akce přinášíme fotoreportáž Mgr. Evy Bubákové a Mgr. Heleny Bielikové.

Hejtman ing. Pavel Bradík (sedící druhý zleva) a přednosta Dětské kliniky prof. Milan Bayer (stojící vlevo) mezi dětmi

Hudební dárek ZUŠ Na Střežině

Přenosový vůz Českého rozhlasu HK plný dárků

54. Fakultní studentská vědecká konference

Předseda poroty sekce klinických oborů doc. Pudil a proděkan prof. Ryška předávají ocenění medailistům. Foto: I. Šulcová

Dne 13. května se ve Výukovém centru LF ve FN konala již po čtyřiapadesáté přehlídka vědecké práce našich studentů magisterských i bakalářských studijních programů. Ve třech sekcích zaznělo 31 přednášek.

Vítězné práce:

SEKCE PRACÍ Z TEORETICKÝCH A PREKLINICKÝCH OBORŮ

1. místo

Benjamín Višek (2. r.)

Charakteristika kmenových buněk peridonia
školitel: MUDr. Tomáš Soukup, Ústav histologie a embryologie LF UK HK

2. místo

Veronika Mikusová (3. r.)

Studium molekulárních mechanismů vedoucích buňky promyelocytární leukémie HL-60 k rezistenci na mitoxantron
školitel: prof. RNDr. Jiřina Vávrová, CSc., Katedra radiobiologie, FVZ UO

3. místo

Adam Paseka (3. r.)

HPLC hodnocení prostupu reaktivátorů AChE přes HEB in vivo
školitel: PharmDr. Jana Karasová, Katedra toxikologie, FVZ UO

SEKCE PRACÍ Z KLINICKÝCH OBORŮ

1. místo

Lenka Petrová (4. r.), Hana Svatošová (4. r.)

Výskyt tromboembolické choroby u pacientů po operacích velkých kloubů a možnost profylaxe
školitel: MUDr. Radovan Malý, Ph.D., I. interní klinika LF a FN HK ve spolupráci s Ortopedickou klinikou

2. místo

Markéta Veselá (5. r.)

Prognostické faktory determinující klinický výsledek léčby dlouhodobě ventilovaných nemocných v intenzivní péči
školitel: MUDr. Pavel Dostál, Ph.D., Klinika anesteziologie, resuscitace a intenzivní medicíny LF a FN HK

3. místo

Ondřej Myšík (5. r.), Ludovít Púdelka (5. r.)

Mechanický adhezivní ileus v souboru nemocných Chirurgické kliniky Fakultní nemocnice v Hradci Králové
školitel: doc. MUDr. RNDr. Milan Kaška, Ph.D., Chirurgická klinika LF a FN HK

SEKCE PRACÍ STUDENTŮ OŠETŘOVATELSTVÍ

1. místo

Lucie Bártová (3. r.)

Život s vodicím psem
školitel: prof. PhDr. Jiří Mareš, CSc., Ústav sociálního lékařství LF UK HK

2. místo

Michaela Votroubková (4. r.)

Sorrorigenie
školitel: Mgr. Michaela Schneiderová, I. interní klinika LF a FN HK

3. místo

Martina Czibulková (3. r.)

Dítě s poruchou pozornosti a hyperaktivitou – syndrom ADHD
školitel: PhDr. Mariana Bažantová, Ústav sociálního lékařství LF UK HK

Poslední přednáška 2008

Studenti 5. ročníku zakončili svou formální výuku (v 6. ročníku jsou již jen klinické stáže a státní zkoušky) tradiční Poslední přednáškou. 30. května, před přeplněnou posluchárnou Ortopedické kliniky, vystoupila jednotlivá pracoviště se svými příspěvky – přednáškami, prezentacemi či filmy, na studenty v tomto roce vyhlášené téma „A teď MUDr. uj!“ Putovní cenu za nejlepší vystoupení letos získala Chirurgická klinika.

Z akce přinášíme jednak fotoreportáž, jednak originální příspěvek zástupce studentů.

Přeplněná posluchárna v očekávání věcí příštích

Delegace studentů zvoucí na Poslední přednášku

Patologové „na koberečku“

Logistické zabezpečení

kód pojistovny	A teď MUDr.uj !
Příjmení a jméno	POSLEDNÍ PŘEDNÁŠKA
Rodné číslo	0805301000 f.
Bydliště (adresa)	Ortopedická posluchárna FNHK
☒ Rp./	
☐ C	Pivi
☐ P	Kofoli utopenci Exp. orig. quantum satis
☐ I	
☐ C	D.S.: jez a pij dokud je co
☐ P	
Dne: 30.5.2008	
10:00	

První přednáška prváku

Podzim...prvák...pondělí...první přednáška.

Před plnou posluchárnou postává patnáct postav. Posluchárna přetéká pilnými prváky připravenými prožívat přednes prvního přednášejícího. Proto plkají před prahem. Prostě plno. Poctivci – pěkných pětadevadesát procent – připravují propisky, péra, pentilky, pastelky, protahují prsty, protože první přednáška potřebuje poctivé poznamenání. Prostě – plnohodnotný pocit prváka. Prosim...

PSSSST! Přichází přednášející. Proboha, profesor Pravoslav přináší promítačku. Pan Pánek patrně prodloužil prázdniny. Proximální patolízalové podávají profesorovi pomocný pařát – podlezáci – první podskupina předpokládám. „Pěkně pomalu, pane profesore, přehodte přes pultík pánev, pusťte pozitivy, poběží plynule.“ Přednášející procedí pár pepných plivnutí, popadne promítačku, prohodí portálem – piksla podělaná... Pro překvapení přítomných – přibíhá první pomoc – pan Pánek přináší pod paží plátno, počítač, poklekne, připojí projektor, PRESS POWER, probíhá připojování...připojeno. Potlesk pro prvotřídního pracanta přerušil profesor – „pozor Pánku, pýcha předchází pád! Připni port, pak padej“.

„Přátelé, prosím pěkně, poslouvejte, poctivě pište, protože předesílám – power pointovou prezentaci poskytují pouze pitomci! Přednášky proto pro prváka představují podstatnou porci poznání. Pojďme pracovat. Představím pouze prazáklaďy praktického použití pikometrových podjednotek, patrně převážného počtu předmětů prostorově poskládaných po planetě – protonů, pozitronů, případně podobných pikočástic. Prakticky pak pochopíte při prakticích – proto právě pojmenování „praktika“, protože poodhalují posluchači podstatu problému“.

Převážný počet přítomných poctivců počíná pomalu potit plazmu, podtrháváje pastelkami proudy plynoucích podstatných poznámek – povětšinou pitomostí. Pár pobledlých perzón prozměnu pokládá psací potřeby, přešlapuje, případně posunuje pülky po podložce, protože převaha parasympatiky popohání peristaltiku. Patrně přesně překlíkl profesor poslední picture prolezlý pokleslou pavědou, poděkoval po-

zorným posluchačům, pobalil pomůcky, pak pomalu pajdal pryč. Proximálním patolízalům první podskupiny poskočil perikard pýchou působenou pocitem plnění prázdné palice podstatnými pojmy. Pro pobledlé přítomné perzóny pouze pocit paniky, působený perspektivou psychiatrického pacienta příští pětiletky.

Přednáška páťáku

Po probdělém pochodu púlnočními putykami, pěkně provonění pachem pivních píp potřebných pro pravidelná povyražení – pěkných pětadevadesát procent páťáků přetrpí pediatriká případně porodnická praktika potřebná pro potvrzení prezenze. Přestože po pochůzce po pacientech přichází pravidelně přednášky, popisování pohostinští povaleči – povětšinou polomrtví – přezouvají papuče, počastují poctivce pozdravy, připraveni pelášit pod peřinu. Pěšky.

Pediatriká posluchárna pojme pohodlně plno posluchačů, přesto pravidelných patnáct pohodlněji. Prevalence proximálních patolízalů prostě perzistuje. Pro pár přednášek prostě přestali pít pivo! Pediatrikou prezentaci prý představuje povětšinou pan Pozler – právě přichází. „Přeji pěkné poledne příchozím...první...pátý...patnáct...pěkný přírůstek proti poslední! Proč právě přednáška – „Průjmy pišišvoru“ – přitahuje pozornost? Pozoruhodné.“ Překvapen početným publikem pozvolna poodhaluje patogenezi plných plenek, právem považovanou pediatriu příšerně problematickou. Partnerský pár, povětšinou proximálně posazený, překvapeně pokyvuje, poněvadž právě protony – pečlivě poznamenané při první přednášce prváku – představují při průjmu poměrně přísně pozorovaný parametr – přece pH plazmy!

Prosim proto poslední pozornost přítomných – PÁŤÁCI: Přednášky pominuly, pozdě plakat před prázdnými posluchárnami.

Pro PRVÁKY pak : prahněte po přednáškách, protože právě přednášky přispívají pověstnému propojování provázků, potřebnému pro praxi!

Přeji pěkné prázdniny...

Lukáš Straka, 5. roč. všeob.

Pracovníci Kabinetu dějin lékařství naší fakulty prof. Ladislav Chrobák a mgr. Jiří Štěpán vydali v květnu t. r. publikaci přinášející přehled přednostů pracovišť LF a FN od doby založení LF v roce 1945, přes období VLA (1951-1958), po současnost. Jde o více než 250 jmen, včetně jejich základních osobních dat. Publikace přináší i přehled děkanů LF a ředitelů FN.

V úvodu je uvedeno i několik údajů z historie Fakultní nemocnice i Lékařské fakulty. Stojí za připomenutí, že FN byla, jako Všeobecná veřejná okresní nemocnice, slavnostně otevřena 4. listopadu 1928. Oslaví tedy letos své 80. výročí! Měla původně jen sedm primariátů. V roce 1945 však již bylo primariátů devět a působilo zde šest docentů. Dne 13. října 1945 byla zřízena pobočka Lékařské fakulty Univerzity Karlovy v Hradci Králové a nemocnice se stala Fakultní nemocnicí.

Za tento potřebný zdroj informací je třeba autorům velmi poděkovat.

Okresní lidový ústav sociální péče zdravotní v Hradci Králové a MUDr. Josef Vanický

P. KORITENSKÁ

MUDr. Josef Vanický, řídící lékař ústavu

Po roce 1918, kdy vznikla samostatná Československá republika, se začala prosazovat také myšlenka důslednější lékařské péče na všech úrovních. Hradec Králové, město které se i v této době stále vymaňovalo z hradebních pout, nezůstávalo pozadu. O zdraví pacientů pečovala také řada organizací jako Československý Červený kříž, Masarykova Liga proti tuberkulóze, Okresní péče o mládež a další.

V roce 1928 se v Brně konala Jubilejní výstava soudobé kultury. V rámci této výstavy byl představen i Hradec Králové a jeho osvětová a zdravotní kultura. Hradec Králové byl zde dáván za příklad města, které projevilo ve 20. letech 20. století velký smysl pro sociálně zdravotní péči.

V rámci zmíněné výstavy byl, pod hlavičkou Ústavu pro sociální lékařství Lékařské fakulty Masarykovy univerzity v Brně, vypracován strojopis zabývající se sociálně zdravotní péčí. Jeho autory byl prof. MUDr. František Hamza, přednosta brněnského Ústavu pro sociální lékařství a MUDr. Josef Vanický, odborný lékař z Hradce Králové. Spis obsahuje dvě části. První část prof. Hamza nazval Pojem sociální péče zdravotní a lidových ústavů této péče, ve druhé části se dr. Vanický věnoval Okresnímu lidovému ústavu sociální péče zdravotní v Hradci Králové. Součástí práce je unikátní cyklus fotografií z poraden hradeckého ústavu.

V úvodu prof. Hamza vyzdvihl město Hradec Králové a jeho představitele v oblasti přístupu ke zdravotní péči o obyvatele: „(...) Převzácny pracovník dr. Ulrich obětavým a činorodým svým snažením a kouzlem své osobnosti uměl sjednotit i vůdčí pracovníky i lid ve prospěch veřejného zdravotního dobra. (...) osvícené osoby počaly již před lety

klást základy veřejného zdravotnictví. Jsem příliš vzdálen veřejného života králové-hradeckého, než abych mohl vypsat všechna ta vzácná jména těch, kdož spojili své ideály a svoji práci s ideály a s prací svého starosty. Zaznamenávám jména mně nejznámější: dr. L. Bařka, dr. J. Vanického, L. Baudiřovou, F. Obrmana, dr. L. Piřmana, dr. B. Honzřka a dr. J. Jetmara.“

Právě profesor Frantiřek Hamza stál u myřlenky založit v Hradci Králové ústav tohoto typu. V roce 1920 byl jako tehdejší odborový přednosta ministerstva zdravotnictví pozván do Hradce Králové, aby zde přednesl informativní přednášku a dal tak popud ke stavbě Lidového ústavu sociální

Ústav sociální péče zdravotní ve Střelecké ulici

péče zdravotní. Této přednášky se zúčastnili nejen starosta a představitelé města, okresu, nemocenských pokladen, ale také lékaři, zástupci Masarykovy Ligy proti tuberkulóze a Československého Červeného kříže.

O rok později vydal Frantiřek Hamza nákladem ministerstva zdravotnictví v Praze spis *Úvahy o sociální péči zdravotní*, ve kterém se obsáhle věnoval problematice zdra-

Personál ústavu v r. 1927

Čekárna protituberkulózní poradny

votní a sociální péče a zejména ústavům sociální péče zdravotní a jejich zakládání, personálnímu zabezpečení, stanovám a účelu těchto ústavů. Spis se stal základní literaturou a důležitým vodítkem při vzniku těchto ústavů v mladé Československé republice.

Ke stavbě hradeckého ústavu dalo finanční základ ministerstvo veřejného zdravotnictví a tělesné výchovy. Rovněž byl založen speciální fond pro tyto účely, do kterého přispívaly průmyslové závody, obce atd. Na podporu výstavby byly prostřednictvím Masarykovy Ligy pořádány osvětové přednášky po celém okrese. Stavbu podpořilo významně i město Hradec Králové, když nabídlo odboru Masarykovy Ligy pro účely nově zřizovaného ústavu přízemí nového městského domu ve Sřelecké ulici čp. 578, kde by byly umístěny poradny ústavu, se zvláštním vchodem pro pacienty. Poradny protituberkulózní, pro kojence a matky, pro choroby pohlavní a útulek pro nemajetné rodičky sem byly přemístěny v roce 1921. Masarykova Liga proti tuberkulóze pořídila pro potřeby protituberkulózní poradny rentgen a horské slunce, nábytek a nástroje. Každá poradna měla v tomto roce k dispozici odborného lékaře. Na realizaci Hamzovy myšlenky a na výstavbě ústavu měl největší podíl dr. Vanický.

V roce 1923 se ústav stal Okresním ústavem sociální péče zdravotní v čele s řídicím lékařem Josefem Vanickým, který

Dr. Vanický v poradně

Léčba horským sluncem

byl zároveň ordinářem protituberkulózní poradny. O deset let později se Josef Vanický vzdal soukromé praxe a věnoval se pouze řízení tohoto ústavu. V roce 1926 byla zřízena poradna pro preventivní péči chorob krčních, ušních a nosních a v roce 1927 poradna pro péči o chrup. V tomto roce začal řídicí lékař ústavu také prohlížet chráněnce ústavu pro volbu povolání a prosadil zakoupení 18 lůžek v preventoriu u Dvora Králové n. L.; pobyt pacientů v tomto zařízení měl působit jako prevence závažných onemocnění.

Ústav byl finančně podporován nejen městem Hradec Králové, Okresní Masarykovou Ligou, ale i okresem, okresní správní komisí a ministerstvem zdravotnictví. Co se týče personálu, měl ústav v roce 1928 k dispozici pět odborných lékařů, sestru sociální péče zdravotní, sociálně zdravotní pomocnici, ošetřovatelku pro útulek nemajetných rodiček a účetní.

Na popud dr. Vanického se také v roce 1925 konala Zdravotnická výstava, kde byla činnost ústavu představena. Tato výjimečná akce upozornila na to, že v Hradci Králové je zdravotní péči věnována mimořádná pozornost. V rámci

Měření a vážení pacientů protituberkulózní poradny

výstavy se konaly i tzv. zdravotní sjezdy – Sjezd dorostu Čs. Červeného kříže, Sjezd sociálních zdravotních pracovníků pro péči o matky a děti, Krajský sjezd hasičsko-samaritánský, Krajský sjezd Ligy Masarykovy proti tuberkulóze, Sjezd abstinentů, Župní sjezd sokolského dorostu a Župní sjezd sokolský. V průběhu výstavy se také konaly osvětové přednášky – O ošetřování nemocných v domácnosti, O novou kulturu zdravotní, Zdravotnictví na školách a O výživě člověka.

Dr. Vanický se z pozice řídícího lékaře Okresního lidového ústavu sociálně zdravotní péče snažil od roku 1927 prosadit zřízení instituce okresního školního lékaře, která by fungovala v součinnosti s tímto ústavem. Tento záměr se nepodařilo zrealizovat, ale Vanický prosadil alespoň důslednou zubní péči školních dětí.

Jako řídící lékař předkládal Vanický řadu statistik zdravotní péče ústavu, shrnujících práci jednotlivých poraden ústavu a počty ošetřených pacientů, ze kterých se můžeme např. dozvědět, že nejčastějšími příčinami úmrtí v Královéhradeckém okrese byly ve druhé polovině 20. let 20. století zápal plic, tuberkulóza, zhoubné nádory, sešlost věkem a srdeční vady. V útulku pro nemajetné rodičky bylo v roce 1924 vyšetřeno 24 rodiček, v roce 1927 absolvovalo vyšetření již 55 žen. Stoupl také počet porodů – z 23 v roce 1924 na 53 v roce 1927. Počet ošetřených pacientů rostl ve všech poradnách. V poradně krční, ušní, nosní v roce 1924 bylo ošetřeno 172 pacientů, v roce 1927 jich bylo již 980.

Dr. Vanický zemřel v roce 1936 a ústavu, který řídil, odkázal svůj dům čp. 228 na tehdejší Karlově třídě. Doufejme, že

Rentgen protituberkulózní poradny

jméno tohoto vynikajícího lékaře a člověka nebude obyvateli Hradce Králové zapomenuto.

„Dr. Vanický vykonal v Králové Hradci velikou ideální a obětavou práci této realizace. Pracoval osobně, získal pracovníky, získal lid. Řadím dra. Vanického mezi vzorné zakladatele a organizátory lidové sociální péče zdravotní. To co vykonal je dílem nejen odborné činnosti, ale i dílem lásky, dílem srdce – je vniterní nejkrásnější odměnou života.“, napsal o dr. Vanickém prof. Hamza.

(Fotografie z r. 1927 z archivu Muzea VČ v HK)

(Mgr. Pavla Koritenská je pracovnící Muzea východních Čech v Hradci Králové)

Radovan Lukavský

Ve věku 88 let zemřel v únoru t. r. prof. Radovan Lukavský. V jeho osobě odešel poslední z nejvýznamnějších českých herců 20. století. Pocházel z chudé dělnické, hluboce věřící rodiny, což se projevilo v jeho postojích ve zralém věku. Po maturitě pokračoval ve studiu na Filozofické fakultě UK a konzervatoři. Studia ukončil po válce a jako herec působil v Městských divadlech pražských a od r. 1957 více jak 50 let v činohře Národního divadla. Jako řádný profesor patřil na Akademii múzických umění mezi nejvýznamnější pedagogy.

R. Lukavský byl autorem několika knih o herectví, věnoval se publicistice a překladatelství francouzské poezie. Získal cenu Thálie za celoživotní přínos divadlu a od prezidenta republiky obdržel medaili Za zásluhy. V r. 1993 se jako recitátor (byl jedním z největších) zúčastnil slavnostního večera na počest 645. výročí založení Univerzity Karlovy, kde obdržel z rukou rektora pamětní medaili UK. Jeho velikost spočívala především ve skromnosti, pracovitosti a víře v dobro člověka.

J. S.

Marie Rybářová odchází do důchodu...

J. MAREŠ

V červenci loňského roku se rozhodla odejít do důchodu dlouholetá pracovnice Lékařské fakulty UK v Hradci Králové PhDr. Marie Rybářová.

Takový zásadní předěl v lidském životě může být nejen důvodem k osobnímu bilancování, ale též podnětem pro jeho okolí, aby se zastavilo v chvatu dní a poohlédlo se za jejím životem a prací.

Východní Čechy (zejména půvabné Nové Město nad Metují) a výstavný Hradec Králové se staly jejím působišťem. Zdravotnictví a příprava zdravotníků (lékařů i sester) pak její celoživotní láskou a profesionálním osudem.

Pracovníci lékařské fakulty i fakultní nemocnice ji léta znají jako odbornou asistentku Ústavu sociálního lékařství, kde s pokorou, pečlivostí a zaujetím vyučovala mediky i bakalářky humanitním tématům. Kde neúnavně poskytovala psychologickou první pomoc všem, kdož ji potřebovali. Než se však mohla věnovat tomu, v čem je jedinečná, musela projít dlouhou životní cestou.

Přestože vždy tihla k humanitním oborům, totalitní režim ji už jako dospívající dívku zařadil do velmi nepřijemné kádrovací příhrádky, která zněla „nevyrovnala se s náboženskou otázkou a zřejmě se vyrovnat nehodlá“. V té době to byl jasný rozsudek nad možností studovat humanitně zaměřenou školu. Zbývala jenom cesta jiným směrem a M. Rybářová se po ní vydala. Absolvovala Střední zdravotnickou školu v Hradci Králové.

Zdánlivě slepá ulička jí však otevřela novou naději. Po krátkém působení v roli laborantky na lékařské fakultě v Hradci Králové se jí nakonec podařilo dostat se na Filozofickou fakultu UK v Praze, kde vystudovala pedagogiku a psychologii, obory, které si přála. V roce 1972 – už jako absolventka vysoké školy – nastoupila na lékařskou fakultu v Hradci Králové, kde pak pracovala plných třicet pět let. Pro dnešní těkající vysokoškoláky věc těžko pochopitelná.

Na fakultě zahájila své působení na Katedře sociálního lékařství. Avšak už v roce 1974 ji nacházíme v nově zřízeném kabinetu pedagogiky a metodologie. Věnovala se zde aplikovanému pedagogicko-psychologickému výzkumu, zejména studijním aktivitám mediků. Jedním z klíčových letopočtů se pro její život stal rok 1975, kdy byla na fakultě založena pedagogicko-psychologická poradna. Spolu s MUDr. H. Chrobákovou se nadšeně ujala poradenské činnosti pro vysokoškoláky.

Dodejme, že zmíněnou poradnou, která funguje dodnes, prošlo za 33 let mnoho klientů: několik tisíc studentů, ale i desítky pracovníků fakulty či fakultní nemocnice. Naprostě většině z nich se podařilo (s profesionální pomocí odborníků) vyrovnat se se svými problémy studijními, osobními či rodinnými. Je zásluhou dr. Rybářové, že poradna na LF v Hradci Králové je nejdéle fungujícím vysokoškolským poradenským zařízením v celé České republice. V posledních letech dr. Rybářová vedla tuto poradnu se skupinou spolupracovníků a rozšiřovala formy práce i okruh klientů (psychoterapeutický kruh pro zájemce z řad studentů, poradenské služby pro zahraniční studenty medicíny a pro bakalářky ošetřovatelství).

Po roce 1989 se konečně mohla vrátit k učitelské profesi a to opět na Katedru sociálního lékařství, později přejmenovanou na Ústav sociálního lékařství. Vyučovala zde některé partie z historie medicíny, vedla semináře o psychologii medika, vyučovala psychologickou propedeutiku; v bakalářském studiu ošetřovatelství přibližovala studentkám zdravotnickou psychologii, psychodiagnostiku, psychoterapii.

Nepracovala však jen s vysokoškoláky. Po celou svou profesionální dráhu se zajímala o maturitní vzdělávání zdravotních sester. Ve spolupráci s Institutem pro další vzdělávání SZP v Brně ráda přednášela sestřím z praxe a citlivě zkoušela ty, které si chtěly zvýšit kvalifikaci.

Dr. Rybářová nebyla a není studený akademický typ. Má ráda lidi, dokáže se vcítit do jejich trápení, snaží se jim vlévat naději a povzbuzuje je, aby sami hledali řešení problémů. Její snaha pomáhat lidem, dávat je dohromady, je příslovečná. Její vlídný, vemlouvavý a uklidňující hlas znají všichni. Studenti ji mají rádi a projevují to různými způsoby, od tiché vděčnosti až po doromyslné parodování jejího projevu na „poslední přednášce“ v 5. ročníku. Jakkoli je svou povahou mírná, v klíčových okamžicích dokázala být rozhodná a nebojácná, což osvědčila těsně po 17. listopadu roku 1989, kdy zdaleka nebylo jasné, jak budou události probíhat a co všechno se může ještě stát, než režim padne.

Její doménou zůstává přímý mezilidský kontakt, neboť umí jednat s lidmi. Proto i její výzkumné aktivity směřovaly do této oblasti. Je spoluautorkou několika monografií (Jak racionálně studovat na lékařské fakultě, 1989; Dítě a bolest, 1997). Zabývala se zkoumáním strategií, které volí hospitalizované děti, aby zvládly zvláště náročné zátěžové situace. Spolu s J. Pečenkovou studovala možnosti a meze sociální opory u dětí hospitalizovaných na hemato-onkologickém oddělení Dětské kliniky FN. Zabývala se kvalitou života mediků, zejména na počátku jejich studia.

Mezi její životní témata patřilo hledání lidských hranic. Kam až člověk může jít, co má snášet a co už snášet nemůže a nesmí. Nakolik se má obětovat pro druhé. Kde končí pomáhání druhým a začíná vykonávání práce za ně.

Kdybychom měli zkratkovitě vyjádřit její osobnostní rysy, pak bychom museli jít do mizejícího světa a sáhnout k výrazům, které dnes nepatří do běžného dravého života. Je pro ni typická trpělivost, slušnost, vlídnost, snaha povzbuzovat umdlévající, snaha usmířovat znesvářené, hojivý optimismus. Myslím, že právě pro ni se hodí výstižné úsloví, že odborník může druhého člověka vyléčit někdy, ulevit mu může často a utěšit ho může vždycky.

Takoví lidé jsou vzácní a je dobře, že byli a jsou mezi námi, neboť dr. Rybářová ve výuce (i když v menším rozsahu a jen na dohodu o provedení práce) na fakultě pokračuje.

(Prof. PhDr. Jiří Mareš, CSc., je přednostou Ústavu sociálního lékařství LF UK HK)

K historii Tkáňové ústředny

P. MĚŘIČKA

K hradeckým prioritám patří rovněž založení Tkáňové ústředny v říjnu 1952 dr. Rudolfem Klenem, na základě jeho vlastní koncepce, přednesené 21. října 1951 na 14. Národním kongresu Československé společnosti pro ortopedickou chirurgii a traumatologii v Praze. Dr. Klen definoval tkáňovou banku jako oddělení specializované na odběr, konzervaci, skladování a distribuci různých druhů tkání, odebíraných od žijících nebo zemřelých dárců pro klinické i experimentální použití. Tímto pojetím se lišila od tehdy již známých monobank, např. očních, kostních nebo kožních, orientovaných na odběr a konzervaci jen jednoho druhu tkáně, přičemž monobanky byly součástí klinik, které tkáně k transplantaci používaly. Jediná tkáňová banka, založená na obdobné koncepci, tehdy existovala v USA jako tajný projekt válečného námořnictva (US Navy Tissue Bank, Bethesda, Maryland) a data o její činnosti

byla publikována až koncem 50. let. Tkáňová ústředna byla tehdy, podobně jako ostatní pracoviště nynější FN, součástí Vojenské lékařské akademie (VLA) a po jejím zrušení v roce 1958 pak byla začleněna do Fakultní nemocnice KÚNZ Královéhradeckého kraje. Při svém vzniku byla činnost Tkáňové ústředny orientována především na potřeby kliniky ortopedické, vedené v té době prof. Vavrdou a kliniky oční, vedené prof. Vanýskem. Na oční klinice pracovala i manželka dr. Klena, dr. Věra Klenová, která se aktivně podílela na výzkumné práci orientované na konzervaci a transplantaci rohovky.

První, byť velmi skromné prostory získalo nové oddělení na tehdejší chirurgické klinice (nyní budova ortopedické kliniky), a to díky pochopení jejího přednosty akademika Jana Bedrny. Tyto prostory, které tvořila jediná místnost, sloužily ke zpracování a konzervaci tkání; odběry byly prováděny v prostorách ústavu patologie a ústavu soudního lékařství nebo přímo na klinikách. Zpočátku byl dr. Klen jediným pracovníkem oddělení, v roce 1953 nastoupil na nové oddělení pan Zdeněk Hušek, který pracoval jako laborant. Bylo logické, že úsilí dr. Klena a jeho spolupracovníků na klinických pracovištích se zprvu orientovalo na vytvoření tehdy neexistujícího právního rámce odběru a transplantace tkání, na stanovení kontraindikací odběru tkání, na vývoj vlastních postupů odběru a konzervace, na vyšetřování životaschopnosti konzervovaných tkání a na vývoj dekontaminačních metod. Toto úsilí velmi dobře korespondovalo s celosvětovou pozorností, která tehdy byla věnována problému tkáňové inkompatibility a možnostem jejího překonání. V realizaci prvního záměru dr. Klenovi jistě pomohla předchozí praxe na zdejších ústavu soudního lékařství i studijní

pobyt ve Velké Británii. Ve spolupráci s JUDr. Dostálem, soudcem Okresního soudu v Hradci Králové, připravil návrh zákona o činnosti tkáňových bank. Bohužel, návrh regulace této velmi citlivé oblasti medicíny na úrovni zákona nebyl Ministerstvem zdravotnictví akceptován a činnost tkáňových bank zůstala od roku 1955 až do přijetí transplantčního zákona v roce 2002 regulována pouze na úrovni ministerských vyhlášek. Vlastní metody konzervace kostní a chrupavkové tkáně byly vyvíjeny v úzké spolupráci s prof. Vavrdou a jeho asistenty dr. Škrovinou, dr. Lánym, a dr. Gressnerem, kteří též vyhodnocovali výsledky transplantací. Jejich studie dokladovaly na vlastních souborech nemocných výhody nově zaváděné nízkoteplotní konzervace před tehdy převažující chemickou konzervací kostní tkáně v mertiolátu. Na vývoji konzervačních metod pro masivní osteochondrální štěpy se významně podílel i bu-

doucí přednost ortopedické kliniky dr. Fiala, ve spolupráci s budoucím přednostou ústavu patologie dr. Heroutem. Zde byly položeny základy jejich další dlouholeté spolupráce na problematice transplantací masivních osteochondrálních štěpů v experimentu i v klinice. Vývoj dekontaminačních postupů kostní tkáně vyústil v originální patentovanou metodu tzv. chladového šoku (Klen, 1959), která byla využívána i pro dekontaminaci dalších druhů tkání.

Od roku 1956 se začala rozvíjet i spolupráce s neurochirurgickou klinikou, vedenou prof. Petrem, při použití fasciálních a durálních štěpů pro plastiky tvrdé pleny po mozkových operacích. Prudký rozvoj zájmu hradeckých neurochirurgů o plastiky tvrdé pleny nastal zejména s rozvojem dětské neurochirurgie, vedené po dlouhá léta dr. Pařízkem. Od roku 1954 byly odebírány též xenogenní (telecí) kostní a chrupavkové štěpy k transplantaci u člověka.

Experimentální i klinické zkušenosti tehdy poměrně mladého týmu hradeckých lékařů byly konfrontovány se zkušenostmi reprezentantů předních chirurgických pracovišť tehdejšího Československa na pracovní schůzi věnované problematice transplantací tkání, kterou zorganizovala VLA v roce 1953 a na konferenci věnované již transplantacím obecně, konané rovněž na půdě VLA v roce následujícím. Z přednesených referátů je zřejmé, že tehdejšími chirurgům nebyla problematika transplantace autologní ani alogenní kostní tkáně, a to včetně použití tkáně od zemřelých dárců, neznámá a měli s ní již tehdy několikaleté zkušenosti sahající do období před 2. světovou válkou. Jejich výsledky byly srovnatelné se světovou literaturou.

Daleko skeptičtější než ortopedové se k možnostem alogenní transplantace tkání vyjadřoval zakladatel českosloven-

Prof. Klen se spolupracovníkem Z. Huškem v r. 1976

ské plastické chirurgie prof. Burian(1954). Vývoj potvrdil oprávněnost jeho ostré kritiky několika publikovaných zpráv, popisujících trvalé přihojení kožního allotransplantátu i jeho názoru, že i dočasná allotransplantace kůže je významným přínosem k léčbě popálených. Rovněž se potvrdil Burianův názor o perspektivě použití alogenního koria jako tkáně, která se dobře trvale přihojí. Právě prof. Burianovi k jeho 70. narozeninám byl věnován sborník referátů z druhé pracovní schůze k transplantacím, vydaný v roce 1956 a nazvaný Transplantace - theorie, experiment a praxe. Z referátu akademika Bedrny je patrné, jak velkou pozornost tehdy věnovala hradecká chirurgická škola perspektivám nejen transplantace tkání, ale i orgánů. Šlo o období, kdy bylo stále více zřejmé, že neúspěchy experimentálních i prvních klinických transplantací orgánů nejsou otázkou nedokonalé chirurgické techniky či nezvládnuté pooperační infekční komplikace, ale že příčinou je imunitní děj způsobený antigenní odlišností, složitější než u krevních skupin a že objev tohoto mechanismu bude mít zásadní význam pro další vývoj medicíny. Krátce před tím, v roce 1953 byly publikovány Medawarovy a Haškovy práce popisující mechanismus tohoto děje, takže účastníci hradecké konference si mohli již vyslechnout referát dr. Haška, který demonstroval výsledky svého objevu navození imunologické tolerance i objevu přítomnosti transplantčních antigenů na leukocytech (systém, který dnes známe pod názvem HLA).

Etapa vytvoření vědeckého základu činnosti tkáňové banky byla završena vydáním monografie Odběr a konzervace tkání - biologické základy (Klen, 1957). Členění této monografie již přesně odpovídá jednotlivým etapám přípravy tkáňového štěpu, jak je známe v dnešní době z textů standardů dobrovolných organizací tkáňových bank nebo z právních norem regulujících jejich činnost v Evropské unii. Monografie obsahuje i praktické návody zaměřené na tak důležité otázky jako je zachování principů sledovatelnosti cesty od dárců tkáně k jejímu příjemci při současné anonymizaci dat dárců, správná distribuční praxe zahrnující i průběžné vyhodnocování nepříznivých reakcí a publikování klinických výsledků transplantací. Tato monografie vyšla v roce 1961 v ruském překladu a v roce 1982 bylo publikováno přepracované vydání v angličtině.

Značného rozvoje dosáhlo pracoviště v první polovině 60.

let, kdy produkovalo kolem 600 alogenních a 500 xenogenních štěpů ročně, přičemž štěpy byly zasílány na pracoviště na celém území Československa i do zahraničí. Zavedení lyofilizace v roce 1964 usnadnilo zasílání štěpů pro externí pracoviště a bylo v tehdejší době i příspěvkem ke zvýšení bezpečnosti jejich uchování. Tato metoda umožňovala skladovat tkáňové konzervy při pokojové teplotě a mohla tak z větší části nahradit konzervaci zmrazením v tehdy ne vždy spolehlivých zmrazovacích aparaturách.

Koncem 60. let se pracoviště dočkalo i přemístění do nové přístavby ústavu patologie, která byla dokončena v roce 1967 a také stabilizace pracovníků. Byly vytvořeny podmínky jak pro provádění aseptických odběrů tkání, tak i pro rozvoj konzervačních metodik, lyofilizace (k jejíž aplikaci na tkáňové štěpy přispěl RNDr. J. Heger) a kryokonzervace živých buněk, zprvu buněk tkáňových kultur. Kryokonzervační metody byly vyvinuty v úzké spolupráci s ústavem lékařské biologie, vedeným doc. Půžou a prezentovány na 1. Československé kryobiologické konferenci, konané v Hradci Králové v roce 1970. Již tehdy se rodily i první plány na vybudování banky kostní dřevě pro klinické transplantace, bylo však potřeba dalších dvaceti let usilovné práce, než se podařilo tyto plány převést do první klinické aplikace. To je však již další etapa rozvoje pracoviště, ke které se, věřím, na stránkách Scanu ještě vrátíme.

Vybraná literatura:

Klen, R.: Tkáňová ústředna (TÚ). Čs. nemocnice, 20, 1952, s.121.

Bedrna, J.: Transplantace jako restituční princip v chirurgii. V: Kolektiv autorů: Transplantace. Theorie, experiment a praxe. SZdN Praha, 1956, s. 5-13.

Klen, R.: Odběr a konzervace tkání, biologické základy. SZdN Praha, 1957, 275 ss.

Měřička, P.: Brief history of tissue bank, Charles University Hospital, Hradec Králové, Czech Republic. Cell and Tissue Banking, 1, 2000, s. 17-25.

Oslava 90. narozenin prof. Rudolfa Klena. SCAN, 15, 2005 (4-5), s. 10-11.

(MUDr. Pavel Měřička, Ph.D., je vedoucím Tkáňové ústředny FN HK)

VÍTE ŽE ...

Organizace spojených národů pro výchovu, vědu a kulturu (UNESCO) přijala v roce 1972 Úmluvu o ochraně světového a přírodního dědictví. Dosud smlouvu ratifikovalo 184 států a vztahuje se na 851 položek zapsaných na seznam; 660 z nich je kulturních, 166 přírodních a 25 kombinovaných (tedy přírodního a kulturního charakteru současně). Česká republika přistoupila ke smlouvě v roce 1993.

Země s nejvíce položkami:

Itálie (40), Španělsko (39), Čína (35), Německo (30), Francie (29), Indie (27), Mexiko (27), Spojené království Velké Británie a Severního Irska (26).

Česká republika má zapsáno 12 položek. Jsou to (v pořadí, v jakém byly zapsány):

**Historické jádro Prahy
Historické jádro Českého Krumlova
Historické jádro Telče
Poutní kostel sv. Jana Nepomuckého na Zelené Hoře (Žďár nad Sázavou)
Kutná Hora – historické jádro města s chrámem sv. Barbory a kostelem Panny Marie v Sedlci
Kulturní krajina Lednicko-Valtického areálu
Historická vesnice Holašovice
Zahrady a zámek v Kroměříži
Zámek Litomyšl
Sloup Svaté Trojice v Olomouci
Vila Tugendhat v Brně
Židovské město a bazilika sv. Prokopa v Třebíči.**

(I. Š., podle National Geographic CZ)

Jakub Hron Metánovský

J. BETLACH

Jakub Hron, excentrický vynálezce, nekonformní badatel a svérázný myslitel, se narodil v roce 1840 v Metánově na Pelhřimovsku. Po maturitě studoval v Praze a ve Vídni matematiku, fyziku, astronomii, filozofii, češtinu a němčinu. Na gymnáziu v Hradci Králové vyučoval od roku 1871 až do svého předčasného penzionování v roce 1897. Mezi jeho studenty patřili např. Alois Rašín (národohospodář, ministr financí), Albert Pražák (literární historik) a Otakar Srdínko (histolog, veřejný činitel, ministr školství). Prof. Hron byl z činné služby propuštěn pro svůj výstřední projev, neústupnou pravdymilovnost a podivínství. Rozhodující úlohu při jeho nuceném odchodu do výslužby sehrál obávaný zemský školní inspektor Kocmích, kterého při vizitaci Hron bezelstně oslovoval „pane vrchní školpozorováku“. Když pro propuštění opouštěl město a gymnázium, uspořádal pro své „součtuny“ (kolegy) hostinu, sestavenou dle vlastního „jadelního lístku“: jícha z hovědin s řízlicemi – hovězí polévka s nudlemi, hovězí omak s omakem česenu – hovězí maso s česnekovou omáčkou, kokrhlec výmiška – kohout kapoun, svinstvo jablečné – závin, černec – černá káva. S Hradcem Králové se Hron rozloučil nepřilíživým vypuštěním balónu vlastní konstrukce ve tvaru slona – „slonovým balónem“.

Jako „výslužník“ neustal ve své aktivitě. V 61 letech se zapsal v Praze na medicínu a absolvoval plných 10 semestrů. Podivnými dotazy při přednáškách a zvláštními odpověďmi při zkouškách zasměšňoval profesory, ačkoliv neměl zlé úmysly. Při zkoušce z patologie u prof. Jaroslava Hlavy od něho examinátor marně žádal uspokojivou odpověď. Nakonec mu Hron pravil: „Pane zpytáku, vždyť vy jste se mne vůbec neptal na to, co vím!“ Jako medik proslul několika pozoruhodnými vynálezy. Protože těžko snášel zápach na pitevně, sestrojil na jednoduchém principu vyhánění smradu smradem „pítevní dmuchadlo čili samokuřič“. Do ústí rozprašovače vložil dlouhý doutník, nejlacinější a nejsmrdučejší produkt rakouské tabákové režie, který zapálil a gumovým balónkem dmuchal. S tímto aparátem obřadně obcházel pitevnou a vážně pronášel: „Nekouřím a přece kouřím!“ Vynalezl také pitevní čepici ohromných rozměrů se štítkem, zářezem rozdělenou na dvě polokoule. Za profesorem chirurgie Otakarem Kukulou přišel s návrhem narkotizovat pacienty hudbou. Před druhým rigorózem údajně protestoval prof. Hlava proti eventualitě, že by nemotorný stařík Hron měl někdy léčit a vyhodil ho z patologické anatomie, aby byla zachráněna reprezentace lékařské vědy a nebyli ohroženi nemocní. Svě zklamání nad neúspěšným studiem prý Hron upřímně oplakal, nicméně se téhož roku na podzim nechal zapsat na práva. Ovšem nadšením pro další studium nebylo již tak intenzivní, po absolvování 7 semestrů rezignoval a posléze se vrátil do rodné chalupy v Metánově, kde se věnoval soukromému bádání.

Uprostřed obývané místnosti stál pracovní stůl, vedle pohodlný „hovník“ (pohovka) a pod stolem byly dvě bedničky, které užíval místo bačkor. Rád a často pobýval v budce „kenija“ (rozměrů 2,8 x 1 x 1 metr), s níž se zvláštním vytahovadlem zvedal ke stropu, kde bylo tepleji. V truhlici měl jako památku na studia medicíny kostru. Jakub Hron byl podivín zabíhající až do směšnosti, ale dobrého srdce, laskavý a zbožný. Rád vycházel do přírody, sbíral rostliny a nerosty, pozoroval počasí, hvězdy atp. Rozmlouval s venkovany, pocestnými a cestáři. Lidé mnohdy nerozuměli jeho výkladům, ale vážili si ho a měli ho rádi. Na procházky se často vydával se žebříkem a když ho bolely nohy, vyšplhal do větví nejbližšího stromu

a pozoroval kraj. Byl nesmírně hloubavý a toužil po poznání, ale vše si přizpůsoboval k obrazu svému – a to velmi svérázně. Vytvářel nová slova v češtině a byl mnohostranným vynálezcem a zlepšovatelem. Ve své až sebezničující originalitě nedbal na posměch okolí. Byl velmi asketický. Jeden z jeho vynálezů mu umožňoval kouřit jeden doutník déle než 14 dnů. Pro svoji školní praxi zkonstruoval dvanáctistěnný

nepřevrhnutelný kalamář – „buňát nekotitelný, nejlepšinatý, petulatý, platonický, trojatek sebesamařidivý, inkoustolepšivý a pohodlnatý“. Ten byl dokonce vyroben v malé sérii a jeden kousek si zakoupil Karel Čapek. Hron po léta na různých místech zapichoval kolíky do bláta, spočítal jeho průměrnou výšku v Čechách a podle výsledku si nechal zhotovit náležitě silné podešve bot. Chtěl prospět své mateřštině a tvořil slovní novoty, ovšem často natolik těžkopádné a výstřední, že se nemohly ujmout, kupříkladu: výslužník - penzista, libomudrun – filozof, bažák – student, zpyták – profesor, pozorovák – inspektor, souchňapák – policejní adjunkt, bezabecedák – analfabet, drátověst - telegram, konba – konání, čujba – myšlení, umba – umění, žijba – žítí, bafák – kuřák, kradlák – zloděj, umák – učelec, šidař – podvodník, mrazůvka – zmrzlina, chraňokapka – deštník, pokrytec pohlavní – klobouk.

Jakub Hron zemřel na jaře roku 1921 a k hrobu v nedalekém Častrově ho na prvního máje vyprovodila metánovská kapela. Karel Čapek po jeho smrti napsal: „Žil v klamu, který je ostatně typický pro století vědy: že vědou a rozumem lze řídit práci i potřeby lidské, řeč, praktický život, vše. Jenže tento staletý klam u něho nabyl přepjatých rysů, karikatury, a stal se podívanou pro smích. My však, kteří se smějeme podivínům, obvykle zapomínáme, že v jejich bláznovství bývá něco hrozně vážného...“. Hronovo osobité hledačství nás oslovuje i dnes svojí bezmeznou důvěřivostí a neúnavnou snahou o všestranné dobro člověka. Současně ale v tomto urputném úsilí zřetelně cítíme tragický prvek, tkvící v nemožnosti dosáhnout v životě vše chtěné a toužené. Ve svém deníku jednou napsal: „Raději volím krásné děvče nežli statek, neboť statek nemohu požívat, ve krásném děvčeti ale mohu boha vidět. Bůh více mluví děvčetem nežli zlatem ku člověku...“. Nepřekvapuje nás, že toto vyznání se nikdy nenaplnilo a Jakub Hron zůstal po celý život starým mládencem.

Některé kuriózní památky na Jakuba Hrona uchovává muzeum v Kamenici nad Lipou. V roce 2007 otevřel malé muzeum svého rodáka také Metánov.

V článku čerpáno z knihy Vladimíra Boreckého „Legenda o Hronu“ (Guttenberg, 2007) a z webových stránek (www.oshj.cz, www.wikipedia.org).

(MUDr. Jan Betlach je emeritním primářem Oddělení patologie Nemocnice Havlíčkův Brod)

Výstavy u Galerie Na Hradě

Nově vzniklá Galerie Na Hradě ve Sloupové síni zrekonstruované Lékařské knihovny se má pod kurátorstvím dr. Bavora čile k světu. O posledních dvou výstavách přinášíme glosy Ivety Juranové.

Keramická poezie Jiřího Dudychy

Jiří Dudycha (uprostřed) na vernisáži svojí výstavy

Keramika je souhrnný název pro výrobky z pálené nebo sušené hlíny. Lidstvu slouží prakticky od dob neolitu. I dnes si zachovává svoji užitkovou hodnotu, třebaže se stále více prosazuje jako výtvarný obor.

Výtvarník, keramik a sochař Jiří Dudycha pochází z Litomyšle, kde má také svůj ateliér DUKE bohemia. Významnou částí jeho tvorby jsou návrhy interiérové a exteriérové keramiky. Za svoje životní dílo považuje cyklus čtrnácti plastik – Křížovou cestu – pro kostel Boží lásky v Budislavi, jedinečné dílo a jedinečné téma, které v podstatě tvoří jen přímá gesta rukou

Keramický akvarel Flamengo I.

a Kristův mučednický kříž. Stálá expozice jeho nejvýznamnějších prací je k vidění ve sklepeních zámku v Litomyšli.

Svoje drobnější reliéfy a keramické akvarely vystavoval Jiří Dudycha od 6. března do 2. dubna v Galerii Na Hradě, v budově Lékařské knihovny. Výstava dostala název Doteky okamžiku. V podstatě všechna Dudychova díla jsou dote-

Kytice pro královnu Elišku II.

kem okamžiku, nějakého dojmu, pocitu, vjemu, které bývají základní inspirací. Nicméně od inspirace je dlouhá cesta ke konečnému dílu, kdy autor hledá možný způsob realizace, zkouší nové možnosti keramiky, vyhazuje nepovedené střepy a začíná znovu a znovu. Jedním z takových výjimečných Dudychových počínů jsou například keramické akvarely. Do bílé glazury je zapuštěna hnědá a díky jejich vzájemnému mísení a rozpíjení jsou vytvořeny abstraktní i konkrétní obrazy, které fascinují svojí precizností, jemnou linií, dokonalou kresbou. Kromě akvarelů vystavoval autor v Hradci Králové také reliéfy; jejich základní barevnost byla buď žlutá, hnědá a šedomodrá, nebo šedá, modrá a bílá s červeným akcentem. Zpracoval v nich taková témata jako lesní jezírko, rajská zahrada, tornádo, sluneční paseka, slunovrat, horský pramen a řadu dalších.

Nejbližší setkání s Jiřím Dudychou bude pro návštěvníky Galerie Na Hradě připraveno v letních měsících, kdy bude galerie hostit Hradecký výtvarný salón. Na něm Dudycha pravidelně vystavuje a podle možností se v expozici možná objeví i jeho rozměrnější plastiky a sochy.

Obrazy Jiřího Vavřiny – Nové, staré a ještě starší

Jiří Vavřina (vpravo) a Václav Moravec na vernisáži

Karnevalový rej, kejklíře, tanečnický i mytologické postavy představují obrazy Jiřího Vavřiny, který vystavoval svoje práce v Galerii Na Hradě od poloviny dubna do začátku června. Jiří Vavřina se narodil v Pardubicích, kde po ukončení studií na brněnské Střední umělecko-průmyslové škole působil celé jedno desetiletí jako propagační výtvarník. V průběhu sedmdesátých let se přestěhoval do Hradce Králové a začal se věnovat výhradně malířství. Výjevy z prostředí poutí, jarmarku či karnevalu patří k jeho oblíbeným tématům, může tak pracovat s různými maskami, pod které se schovává faleš a přetvářka.

Výstavu Vavřinových obrazů na vernisáži uvedl známý televizní moderátor Václav Moravec. Ten přiznal, že Jiří Vavřina a jeho obrazy byli jedním z prvních hostů v jeho pořadu *Otázky a odpovědi* na televizi *Galaxie*, v době Moravcových mediálních začátků. Ve svém proslavu pak poukázal na to, že Jiří Vavřina v podstatě reflektuje poznatky sociologů o naší hektické současnosti, která je označována za karnevalovou společnost a jejímiž kejklíři a klauny jsou různé celebrity, superstar a televizní moderátoři. Nicméně Václav Moravec konstatoval, že na rozdíl od naší společnosti, která při vši své karnevalovosti pomalu ztrácí hloubku a komunikaci, v obrazech Jiřího Vavřiny zůstává nadhled i hloubka a především člověčina.

Tanečnice

GRADUATES' NIGHT poosmé

Letošní slavnostní setkání zahraničních studentů a učitelů LF na počest promujících kolegů z anglických studijních programů se konalo 7. května v prostorách KD Střelnice.

Program zahrnoval pěvecká, hudební a taneční vystoupení studentů, humorně pojatou soutěž ve všeobecných znalostech mezi studenty a učiteli a především vyhlášení stávajících 21 kandidátů letošního promočního aktu v Karolinu (všem ještě zbývá složit nějakou část státní závěrečné zkoušky). Tradičně proběhlo také vyhlášení studenty zvolených učitelů roku v každém ročníku. Diplom k uděleným cenám obsahoval následující definici (Louis A. Berman): „A good teacher is a master of simplification and an enemy of simplism.“ Speciální ocenění za své dlouholeté pedagogické mistrovství získal Prof. MUDr. Ladislav Chrobák, CSc.

Večera se zúčastnili téměř všichni studenti našich studijních programů v angličtině, celkem asi 280 účastníků

a připomněli nám tak, jak významnou součástí fakulty představují.

We are very proud of our international students, of their increasing number and spectrum of nationalities. We raised our glasses in honor of our graduates wishing them good luck in their future. We hope that they will not forget us after successfully building up their professional career.

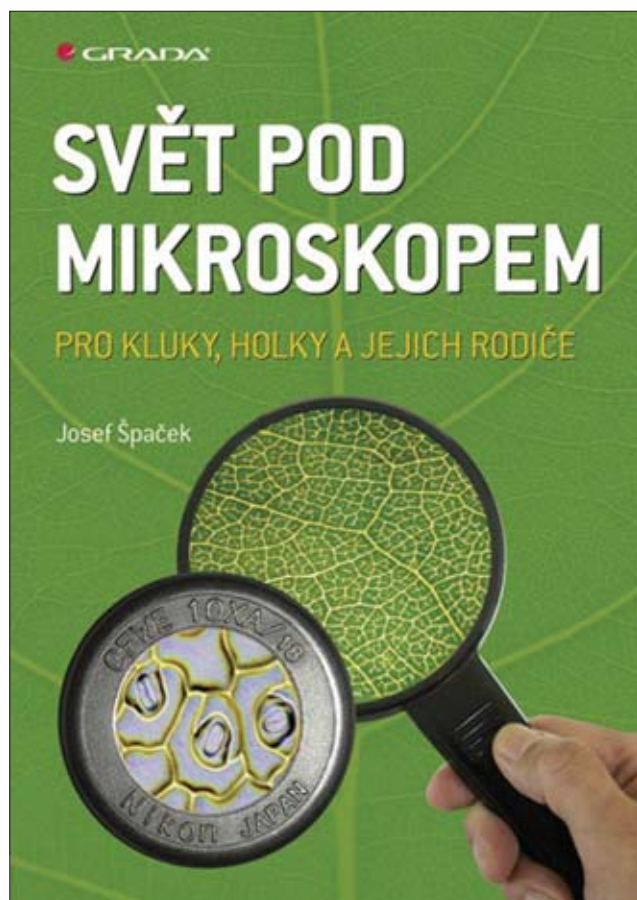
Miroslav Kuba

The graduates

Josef Špaček: SVĚT POD MIKROSKOPEM

Grada, 2008, 215 stran

Prof. MUDr. Josef Špaček, DrSc., z Fingerlandova ústavu patologie je nepochybně vědcem mezinárodního formátu. Ve své specializaci – trojrozměrné rekonstrukci struktur nervového systému pomocí sériových elektronmikroskopických řezů spolupracuje s předními světovými pracovišti, m.j. s University College v Londýně, či Harvard University a University of Texas v USA. Jeho publikace jsou citovány v SCI téměř 1100krát.

Svou podstatou je však Špaček především přírodovědcem v nejširším smyslu slova – oblastmi jeho zájmu jsou histologie, biologie, mineralogie, astronomie, fotografie a řada dalších. A vše zajímavé hned fotografuje nebo prohlíží pod mikroskopem.

Prof. Špaček je i výborným pedagogem; to vědí již tisíce mediků, které učil histologii či patologii. Vydávaná kniha, která má v podtitulku „Pro kluky, holky a jejich rodiče“ však ukazuje, že svou lásku k přírodě chce autor přenést i na nastupující generaci. Svě mladé čtenáře vede krok za krokem k poznávání okolního mikrosvěta, ať je to doma – v obývacím pokoji, koupelně či kuchyni, nebo venku – rybník, les, rostliny, malí živočichové či nerosty, ale i vlastní tělo – třeba kůže, vlasy či krev. Víte jak vypadá pod mikroskopem například obrazovka televizoru, pavučina, rezatý lak z auta či dopisní známka? Nemohu ale ani zdaleka vyjmenovat všechny ty objekty, kolem nichž denně chodíme, avšak nenapadne nás je blíže zkoumat. Josefa Špačka to napadá často, a proto je v knize téměř 1000 obrázků (barevných) nejneuvěřitelnějších struktur. A že jde často o obrazy vysoce estetické úrovně ukazují i zde reproduované ukázky.

Profesoru Špačkovi je potřeba poděkovat, že nám doslova otevírá oči a také přát, aby svým nadšením pro přírodu nakazil co nejvíce mladých čtenářů.

I. Š.

Housenka Bourvoce prsténčivého

Ztluštělý mnohobuněčný chlup (trichom) na řapíku listu begonie

Čerstvě vylíhnutý pavouček (zvětš. 30x)

HONGKONG 2008

D. Waciakowski

Obchodní ulice

Po delší době jsem měl opět možnost navštívit Asii, kterou jsem v minulosti často navštěvoval v souvislosti se sportem (viz Scan 6/2006, s. 17). Na rozdíl od minulých návštěv ještě jako aktivního sportovce jsem se nyní zúčastnil „pouze“ jako lékaře o sportovce pečující. Bylo to při příležitosti světového předolympijského kongresu 5th World Congress of Sports Trauma. Hongkong jsem navštívil již při mistrovství Asie v roce 2000 a tak jsem mohl srovnávat.

Po dlouhé cestě z Evropy je odměnou přistání na Hongkong International Airport. Runway je mírně vyvýšená nad mořskou hladinou, s okolím strmě stoupajících čedičových hor z hladiny moře. Při klesání letadla dlouho marně hledáte pod sebou pevnou zem. Letiště je umístěno na ostrově Lantau a jeho hala Sky dome se třemi patry obchodů a služeb zajišťuje cestujícím plný komfort.

Cesta do chrámu 10 000 Budhů

Hongkong je pulzující směs střetávání se kultury Východu se Západem. Přes postupující urbanizaci je zde stále spousta pláží, míst pro pobyt v přírodě a přírodních rezervací. Území je rozděleno na čtyři hlavní oblasti: centrální ostrov Hongkong, Kowloon, Nová území a 234 přilehlých ostrovů. Žije zde 7 milionů obyvatel. V roce 1997 převzala správu nad Hongkongem od Velké Británie Čína. Hongkong si uchoval některé rozdílnosti ve zřízení a systému, přesto se určitému ekonomickému poklesu nevyhnul. Při návštěvě není role pevninské Číny na první pohled patrná, snad vyjma čínské vlajky na státních institucích, vlající vedle vlajky zvláštní administrativní zóny Hongkong, na níž je květ Bauhinie (zvané hongkongská orchidej).

Z letiště jsme odjžděli autobusem hromadné dopravy přímo až k našemu hotelu v části Kowloon (Devět draků). Dvoupatrový autobus vybavený klimatizací a televizí, čistý

Nádvoří chrámu 10 000 Budhů

a s cenou jízdenky levnější než v Praze, vás cestou seznámí s ulicemi Hongkongu.

Během procházky ulicemi si povšimnete četných zákazů kouření v celých čtvrtích. Naprostou samozřejmostí je zákaz kouření v restauracích a obchodech, stejně jako dodržování dopravních předpisů. Pohled na ulici bez nedopalků a smetí je velkým rozdílem oproti našim zvyklostem. Aby ne, odhazování odpadků nebo dokonce kouření na veřejnosti se velmi přísně trestá vysokými pokutami.

Rád jsem se opět prošel ulicemi s malými obchůdky s rozličným typem sortimentu, až po gigantická obchodní centra umístěná v přízemních 3-4 patrech mrakodrapů v centru. Jsou zde tisíce obchodů světových značek s polovičními i nižšími cenami oproti tuzemsku a i proto je Hongkong jedním z vyhlášených nákupních center světa. Hongkong je také jedním ze světových center obchodu z diamanty a není asi místo, kde je najdete levněji. V obchodech je velmi zdvořilý, ochotný a úslužný personál. Vzhledem k tomu, že jednotlivé mrakodrapy jsou spojeny nadzemními tunely (na konci každého tunelu čeká další obchodní centrum), můžete projít celé pobřeží aniž byste se nohou dotkli ulice a viděli oblohu nad hlavou. V centru mezi mrakodrapy se nachází i nejdelší eskalátor světa. Odváží zaměstnance z centra do obytných částí přes čtvrť restaurací a obchodů zvanou Soho.

Chrám v Po Lin

Tradiční čínská kuchyně se liší od našich tuzemských čínských restaurací. Mile překvapí nízká cena. Hlavními surovinami jsou vepřové maso a rýže; pokud si dáte kuře, připravte se na nasekané kusy masa s kůží i kostmi. Při příchodu do restaurace dostanete zelený čaj a objednané chody v malých miskách. Kosti nechte volně ležet na ubrusu, s každým novým zákazníkem se totiž mění i ubrus. Není slušné si sám dolévat, soused u stolu dbá na to, aby vaše sklenice nebyla prázdná, stejně pak činíte i vy.

Nádherné panorama Hongkongu můžete shlédnout z vrcholu Victoria Peak, na který se dopravíte historickou tramvají. Na pobřeží se vyplatí zůstat až do večerních hodin, kdy začíná největší laserová show světa. Ve velkolepé přehlídce mění 50 mrakodrapů své nasvícení a pouští lasery za hudebního doprovodu.

Z pamětihodností Hongkongu byste neměli minout chrám Man Mo, který je jedním z nejstarších, a také chrám 10 000 Budhů. Ve zdejší svatyni je umístěno 12 800 odlišných sošek Budhů.

Na ostrově Lantau je největším lákadlem chrám Po Lin s obří sochou sedícího Budhy, jenž je jeho největší sochou pod širým nebem na světě.

Spojení na jednotlivé ostrovy zajišťují lodě z přístaviště trajektů Star Ferry. Cesta lodí vám pomůže dostat se i k zábavnímu centru Ocean Park. Zde najdete vše, co moderní zábavní průmysl nabízí – kolotoče, výlety balónem, delfinárium, největší akvárium světa. Chloubou je symbol Číny, kterým je Panda velká. Při pohledu zjistíte, že Panda velká není zase až tak velká, jak by mohl název napovídat, nicméně hravost a výrazem si vás jistě získá.

Sochy v Po Lin

Ocean Park – pavilon Pandy velké

Hlavním bodem a úkolem při mé návštěvě nicméně byla aktivní účast na předolympijském sportovním kongresu. Jedna ze špičkových světových ortopedických klinik v Prince of Wales Hospital při Chinese University of Hong Kong uvítala přes tisíc sportovních lékařů z asi 70 zemí světa u příležitosti blížících se olympijských her v Pekingu 2008.

Atmosféra her na vás již nyní dýchá z reklam v televizi, reklamními plakáty jsou vyzdobené celé ulice a maskoti her jsou v centru jednou z nejfotografovanějších atrakcí. Čína pro prezentaci her a zároveň i svou vlastní dělá maximum.

Již téměř před rokem se obnovila v naší fakultní nemocnici při ortopedické klinice ambulance Sportovní poradny. Pracují zde pod vedením doc. Karpaše. Péče o sportovce se v určitých aspektech liší od péče o „klasické“ pacienty, a proto je pro ně nutný specializovaný přístup. Vzhledem k nutnosti interdisciplinárního přístupu a komplexní péče jsme také navázali spolupráci s Ústavem tělovýchovného lékařství doc. Bartáka a prim. Vondrušky. Naši péči se dále snažíme rozšířit o další spolupracovníky na jednotlivých klinikách.

Jedním z potěšujících výsledků naší práce bylo přijetí mých přednášek a prezentace naší práce na tomto vrcholném setkání v Hongkongu. Naše přednáška se týkala problematiky kloubních obtíží špičkových sportovců. V současnosti začíná tréninkové nasazení převyšovat biologické možnosti lidského organismu a je asi konečnou hranicí v možnostech dalšího zlepšování rekordů. Druhým příspěvkem bylo téma možnosti návratu ke sportovním aktivitám po TEP nosného kloubu. Představili jsme naši strategii k udržení aktivity pacientů, zlepšování zdravotního stavu sportem, ale také

Prince of Wales Hospital

Laserová show mrakodrapů v centru

ochranu vlastní protézy před předčasným opotřebením a selháním.

Obor sportovní ortopedie stále více využívá metody biochirurgie, užití růstových faktorů a jejich zapojení do nových operačních postupů. Sportovní medicína je brána na klinikách jako prestižní oblast s dobrou prezentací a reklamou pro celé nemocniční zařízení.

Nové poznatky získané na kongresu se budeme snažit uplatnit nejen v péči o naše nemocné sportovce, jejich uplatnění nalezneme ale i u ostatních pacientů.

Oboru sportovní medicíny a sportovní ortopedie se chci do budoucna věnovat stále více, už vzhledem k možnosti uplatnění svých zkušeností z aktivního sportování.

(MUDr. Daniel Waciakowski
je studentem doktorského studijního programu
Chirurgie na Ortopedické klinice)

— Z HISTORIE ČESKÝCH ŠPITÁLŮ —

Severně od hradeb Jindřichova Hradce (tzv. starého města) vzniklo r. 1478 nové město, ve kterém postavil Jindřich IV. z Hradce pozdně gotický klášter s kostelem sv. Kateřiny.

Klášter byl stavěn pro řád slezských františkánů, přicházejících z Hlohova. Klášterní objekt tvoří na severní straně kostela jednopatrová, čtyřkřídlá budova, ze které vede přes Pražskou ulici krytá chodba na arkádách k budově bývalého městského špitálu zvaného „klášteříček“. Špitál s chodbou nechala postavit r. 1534 manželka Adama II. – Kateřina, hraběnka z Montfortu (Štýrský Hradec). Špitál sloužil zároveň jako sídlo vdov pánů z Hradce i pozdějších majitelů panství (Slavatů a Černínů).

V letech kolem r. 1987 byl „klášteříček“ již v tak zchátralém stavu, že byl uzavřen a teprve r. 1991, díky mnoha finančním darům a rozsáhlým opravám, provedeným jindřichohradeckými dobrovolníky, zpřístupněn. Dnes slouží jako okresní soud, je dobře udržován a stal se skutečnou ozdobou města.

J.S.

ZEMĚ LIDÍ OBJEKTIVEM JANA SMITA

O KUŘÁCÍCH ...

je, odvádí od deprese a melancholie, je tedy aktivní stránkou kouření. Dále působí blahodárně na ústní dutinu a dýchací orgány, které desinfikuje a zabraňuje vzniku infekčních nemocí. Zhoubně působí na bakterie, napadající citlivý organismus. Znamenitě působí na činnost žaludeční: podporuje chuť a dobré trávení. Po jídle každý by měl vykouřit cigaretu či doutník, neboť kouření podporuje tvoření žaludečních šťáv a tím i zažívání. Dnešní lékař nezakazuje kouření, neboť ví, že nepůsobí zhoubně na plíce a dýchací orgány. Ve skutečnosti na-

Jedním z prvních lékařů, kteří začali tušit škodlivý účinek tabáku, byl královéhradecký patolog prof. Antonín Fingerland.

Rád se probírám staršími časopisy, abych si přiblížil dobu našich otců a dědů, poznal jejich názory a starosti každodenního života. Nedávno se mi dostal do rukou časopis Světozor (1933), kde byl zveřejněn dvoustránkový článek, vychvalující kouření a doplněný fotografiemi spokojených kuřáků. Protože to je námět, kterým se v současnosti veřejnost zabývá, přečetl jsem si ho s velkým zájmem a o jeho výňatky se chci se čtenáři podělit.

Dočetl jsem se, že: „...v kruzích vynikajících lékařů došlo k uznání předností, které přináší kouření lidstvu. V první řadě nervové uklidnění, počet nervově nemocných je u nekuřáků podstatně vyšší než u kuřáků. Moderní lékař proto kouření nebrání, naopak je doporučuje. Modrý dým kuřáka uklidňu-

Již ve 40. letech minulého století pozoroval nárůst onemocnění rakovinou plic a hledal spojitost mezi kouřením a touto nemocí. Ačkoliv sám býval silným kuřákem, skoncoval s tímto zlozvykem, neboť v něm poznal původ těchto nemocí a začal veřejně proti kouření vystupovat. Vyžadoval, aby do zpráv o zdravotním stavu pacientů bylo zaznamenáno kouřil-li a jak dlouho. Přestože výsledky těchto šetření byly zveřejněny, kuřáků neustále přibývá, zvláště pak u mládeže a žen, u kterých dosud panovala v kouření zdrženlivost. Ještě nedávno bylo nemyslitelné, aby žena kouřila na ulici, zatímco v současné době je to zcela běžný jev (i když nepřilíš estetický). Některé statistiky uvádějí, že počet

kouřících žen je vyšší než mužů. Vysvětlení lze najít ve společenských změnách, kdy ženy se chtějí vyrovnat mužům ve všem i v jejich zlozvycích (včetně konzumace alkoholu).

Statistiky, zachycující úmrtnost kuřáků, jsou děsivé; v naší republice umírá na choroby způsobené kouřením zhruba 18 000 lidí ročně.

V řadě států si vlády uvědomily toto nebezpečí a přijaly zákony omezující kouření na veřejnosti a ochránily tak nekuřáky před pobytem v zakouřených místnostech (pasivní kouření), neboť i ten má škodlivé následky. Zdá se však, že i u nás se blýská na lepší časy a bude přijat zákon, který omezí kuřáky v jejich nešvaru a bude chránit zdraví lidí před tabákovými zplodinami.

chází v kouření pomocníka, nikoliv škůdce a denně objevuje nové příznivé stránky působení kouření na lidský organismus.“ Článek končí velmi příznivě a nabádá čtenáře: „...a proto dýmejte, milé dámy a pánové bez obav a věřme, že cigareta, doutník či dýmka jsou vašim jediným a posledním přítelem“.

Tento článek byl zveřejněn v době, kdy následky tohoto nešvaru nebyly patrné. Cévních onemocnění, infarktů a nádorů bylo poměrně málo a obecně jim nebyl přikládán zvláštní význam. Kuřáků nebylo mnoho, životní styl a prostředí se podstatně lišily od dneška a nebyl tedy důvod považovat tato onemocnění za důsledek kouření.

S použitím článku M. Riebauerové Jan Smit

Rektorský den - Vysoké Chvojno

M. KUBA

Jednou z nejnavštěvovanějších akcí Rektorského dne je po mnoho let výlet na Vysoké Chvojno. Po sedmerém zdolávání Kunětické Hory jsme letos už poosmé dali přednost klidným lesním cestám k Vysokému Chvojnu. V kategorii běžců (letos 23 účastníků - obr. 1) je třináctikilometrová trasa pojímána jako velmi prestižní závod, ve kterém absolutní vítěz získává trofej „Běžec LF UK HK“ (viz obr. 2). Neporazitelný borec předchozích tří let měl letos kvůli státnicím málo natrénováno a skončil „až druhý“ a cenu si tak poprvé odnesl Tomáš Rozkoš z 5. ročníku (obr. 3).

Ovšem daleko více si jarní krásy novohradeckých lesů, luk pod Hoděšovicemi a okolí Vysokého Chvojna užijí nespěchající cyklisté (cca 30 účastníků) a hlavně pěší výletníci (letos se kochalo 10 pěšáků).

Vše je načasováno tak, že bez ohledu na způsob přesunu všichni doráží do zahradní restaurace pod rozkvetlými kaštany na Vysokém Chvojně (obr. 4) právě včas na vyhlášení vítěze a vyhlášené steaky hospodského, pana Murdycha (obr. 5). Vysoké Chvojno však kromě příjemného posezení u piva pod kaštany nabízí právě v půli května i estetické zážitky z kvetoucích rododendronů v místním arboretu.

Jen závěr nebývá zcela vydařený. Skoro každý má pocit, že zábavy si dovolil už dost a že musí ještě zvládnout nějaké povinnosti. A tak místo společné romantické odpolední procházky zpět ke Hradci chytáme první autobus a cyklisté na horských kolech jedou raději po silnici přes Bělečko, aby byli doma dřív.

Foto: P. Šiman

Učitelé versus studenti

A. STOKLASOVÁ

Po úspěchu loňského fotbalového klání se i letos uskutečnil zápas „študáci vs. kantoři“. Pořadatelé přistoupili k několika změnám. Především se posunul termín a zmenšily se rozměry hřiště. Tomu se přizpůsobil i počet hráčů – nastoupila osmičlenná družstva (7 mužů + 1 žena) a hrálo se na 2x45 minut s možností neomezeného střídání v průběhu hry. Zápas se konal 24. dubna za nádherného slunečného počasí na umělé trávě hřiště Základní školy ve Štefcově ulici. Utkání bylo zahájeno minutou ticha k uctění památky nedávno zemřelého přednosta Neurologické kliniky doc. G. Waberžinka a oba týmy nastoupily s černými páskami. Zápasu velmi prospělo zmenšené hřiště. Hra měla větší spád a byla mnohem vyrovnanější, o čemž svědčí i nerozhodný výsledek 4:4. Pokud bychom však brali v potaz pouze počet vstřelených gólů, pak v této disciplíně byli lepší učitelé díky vstřelenému vlastnímu gólu. K vidění byly velmi pohledné akce a minimum faulů, takže kromě několika oděrek nedošlo k žádnému vážnějšímu zranění. Družstvo učitelů bylo tentokrát kromě tradičních opor z teorie posíleno též o zástupce klinických pracovišť. Kapitán O. Kučera vyzdvihl především výkony brankáře M. Kovaříka a střelců gólů. Kapitán studentů M. Voborník byl velmi spokojen s nasazením všech hráčů a ohodnotil týmovou spolupráci. O výbornou atmosféru a mohutné povzbuzování se tentokrát nestarali pouze studenti, ale také příznivci z řad zaměstnanců; divácká kulisa byla oproti loňsku určitě větší. Pořadatelsky i finančně se o letošní zápas postarala Asociace studentů medicíny.

Něco pro statistiky:

Zápas skončil výsledkem 4:4 (poločas 3:2 pro studenty).

Rozhodčí: Ján Melek (4. r.)

Střelci branek:

studenti – vlastní učitelů, M. Císař, J. Navrátil, P. Mind-žák, učitelé – P. Hájek 2x, J. Holubec, J. Binder

Sestavy družstev bez tradičního rozestavení, protože díky střídání se posty v průběhu hry měnily.

Studenti: Miloš Kotulek (5. r.), David Kupka (5. r.), David Svoboda (5. r.), Martin Trčka (4. r.), Michal Koloros (4. r.), Jan Adamec (4. r.), Pavel Mindžák

(4. r.), Jan Homolka (4. r.), Milan Hloušek (4. r.), Markéta Petrová (4. r.), Tomáš Lehký (4. r.), Martin Voborník (4. r.), Daniel Matouš (3. r.), Michaela Paclíková (3. r.), Jakub Navrátil (3. r.), Michal Císař (3. r.), Ján Brada (3. r.), Pavel Ježek (2. r.).

Učitelé: mgr. Jiří Binder (farmakologie), mgr. Kateřina Brigulová (biologie), dr. Petr Hájek (anatomie), doc. Josef Hanuš (biofyzika), mgr. Jan Holubec (KTV), dr. Václav Jirkovský (II. interna), mgr. Miroslav Kovařík (fyziologie), mgr. Pavla Křiváková (fyziologie), mgr. Jindřich Křoustek (KTV), prof. Miroslav Kuba (pat. fyziologie), dr. Otto Kučera (fyziologie), mgr. Michal Kuchař (anatomie), dr. Mohamed Niang (biochemie), mgr. Jiří Pácalt (KTV), dr. Václav Šafka (fyziologie), ing. Rastislav Slavkovský (biochemie), dr. Jakub Suchánek (stomatologie).

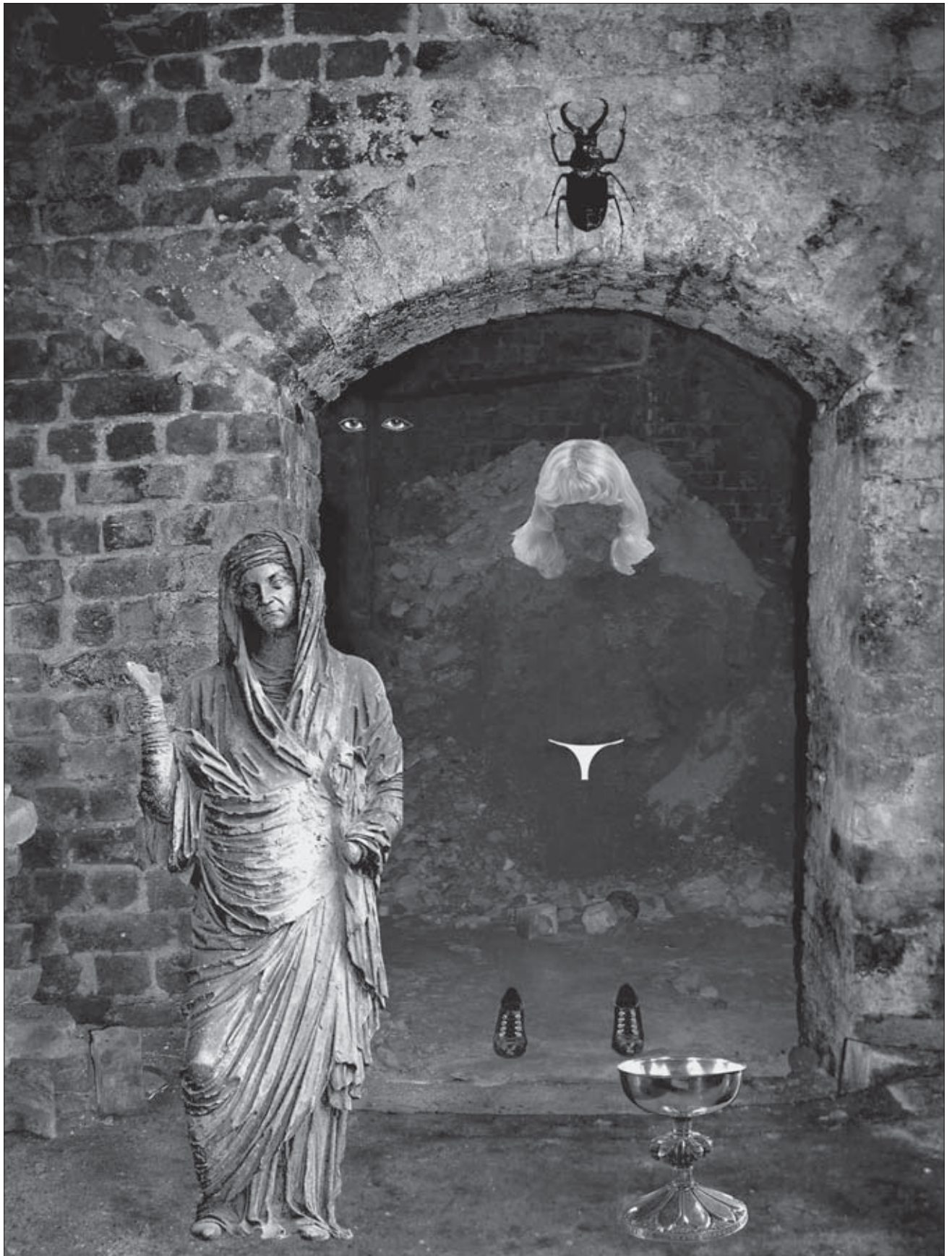

Společný snímek obou týmů.

Foto M. Souček

MUDr. Ladislav Kubeš, CSc. (1944). Po promoci na zdejší lékařské fakultě nastoupil v roce 1968 do Fingerlandova ústavu patologie, kde se věnoval především elektronové mikroskopii ledvin, a to jak biopsií, tak i experimentálních modelů glomerulonefritid. Po svém odchodu do důchodu se začal zabývat počítačově vytvářenými fotomontážemi, pro které hledá, jako velký obdivovatel surrealismu, inspiraci především ve svých snech.

Ladislav Kubeš: Patricie přichází, 2008